

TECHNINIŲ PRIEMONIŲ IR NUOTOLINĖS PAGALBOS TAIKYMO GALIMYBĖS

Dr. Vilma Makauskienė, logopedė
VšĮ Logopedinės pagalbos centras

Siekiant gerinti kokybiškų medicininių ir reabilitacijos paslaugų prieinamumą, daugelyje šalių telemedicina yra plačiai taikoma praktika. Telepraktika apibūdinama, kaip nuotoliniu būdu vykdoma prevencija, pagalbos organizavimas ir visuomenės švietimas, taikant informacines ir telekomunikacijos technologijas (Blaisier, Behi, Callow-Heusser, 2013). Amerikos kalbėjimo ir klausos asociacija (ASHA, 2014) nurodo, kad telepraktika yra telekomunikacijų pritaikymas, kuris suteikia galimybę nuotoliniu būdu komu-

nikuoti su klientais ir kitais specialistais, konsultuoti, atlikti įvertinimą ir teikti logopedinę ir specialiąją pedagoginę pagalbą. Telemedicinos sistemą sudaro įvairios taikomosios programos ir paslaugos, naudojant vaizdo įrenginius, elektroninį pašta, išmaniuosius telefonus, bevielį ryšį ir kitas priemones (American Telemedicine Association, 2013).

Spartus internetinis ryšys, tobulėjančios komunikacijai skirtos programos bei jų gausa ir įvairovė, paskatino vis didėjančią telepraktikos populiarumą. Nurodoma, kad telemedicina yra taikoma afazijos, rijimo sutrikimų, fonetinių, kalbos sutrikimų ir mikčiojimo atveju (Armfield, Gray, Smith, 2012; Carey, O'Brian, Onslow ir kt., 2012; Irani, Gabel, 2011). Telepraktika taikoma ir Lietuvoje. Internetu konsultuoja logopedai, psichologai, psichiatrai, reabilitologai, šeimos gydytojai ir kiti specialistai. Dažniausiai naudojamos Skype, Viber programos. Išskiriami trys telepraktikos (nuotolinės pagalbos) būdai:

- **sinchroninis (interaktyvus)** – taikomas interaktyvus garsinis ar vaizdinis ryšys realiu laiku, sukuriamas tiesioginis ryšys su klientu, daugeliu aspektų panašus į tiesioginį kontaktą. Sinchroniniu būdu galima bendrauti individualiai ar su grupe klientų, taip pat bendrauti su šeimos nariais ir kitais specialistais;
- **asinchroninis** - įvairūs vaizdo ar garso duomenys yra įrašomi ir persiunčiami specialistui (logopedui) peržiūrėti ir įvertinti. Galimi dviejų tipų įrašai. Dažniausiai siunčiami garsiniai ar vaizdo kalbos arba atliktų užduočių įrašai;
- **mišraus tipo** – kai bendraujama su klientu ir peržiūrima ar klausoma ankstesnių įrašų.

Didėjančią telepraktikos populiarumą lemia besikeičianti socialinė ir demografinė situacija, didėjančios sveikatos priežiūros sistemos išlaidos, reabilitacijos ir kitų paslaugų kainos, didėjančias logopedinės pagalbos poreikis. Nuotolinė pagalba gali būti taikoma mokyklose, darželiuose, medicinos, reabilitacijos centruose, ligoninėse ir klientų namuose. Kvedar, Coye, Everett (2014) nurodo, kad neatsižvelgiant į tai, kokioje aplinkoje yra taikoma telepraktika, ji turi atitikti valstybės, institucijos teisinius reglamentus ir profesinius standartus.

Išskiriami **pagrindiniai telepraktikos (nuotolinės pagalbos) taikymo privalumai** (Higgins, Luczynski ir kt., 2017; Houston, Stredler-Brown, Alverson, 2012; Sutherland, Hodge ir kt., 2016):

- galimybė teikti pagalbą, konsultuoti, įvertinti, klientui esant namuose; • galimai dažnesnė kontaktų (pratybų) tikimybė;
- mažesnės paslaugų kainos;
- galimybė dirbti kartu su vertėju, jei specialistas nekalba gimtąja kliento kalba;
- galimybė dirbti tarpdisciplininėje specialistų komandoje, kai palaikant ryšį su su kitų sričių specialistais, aptariami įvertinimo duomenys ar sudaromas pagalbos planas;
- didesnis specialisto produktyvumas / efektyvumas, nes taupomas susiekimo laikas, lankstesnis ir patogesnis darbo grafikas;
- galimybė atlikti mažiau formalų įvertinimą, bendraujant per vaizdo konferenciją su kliento šeimos nariais;
- didesnė galimybė stebėti natūralų kliento elgesį, nei bendraujant tiesiogiai;
- galimybė dažniau įvertinti kliento namų darbus ar savarankiškai atliktas užduotis, matyti, kaip klientas taiko įgūdžius realiose gyvenimo situacijose.

Nuotoliniu būdu teikiama pagalba tapo svarbia darbo, su asmenimis, turinčiais sklandaus kalbėjimo sutrikimų, dalimi. Logopedai kūrybiškai išnaudodami šiuolaikinių technologijų galimybes, darbe taiko vaizdo konferencijas ir kitus nuotolinio bendravimo būdus. Pažymima, kad naujų technologijų taikymas reikalauja specialių kompetencijų (Armfield, Gray, Smith, 2012; Meyer, Crake, Troke, 2012; Cohn, 2012). Logopedai turi ne tik išmanyti, kaip naudotis įvairiomis kompiuterinėmis komunikacijos programomis, bet ir užtikrinti klientų duomenų apsaugą. Norint taikyti nuotolinę pagalbą reikalingas spartus internetas, gerą vaizdo ir garso kokybę užtikrinanti technika, žinios ir įgūdžiai, kaip spręsti techninius nesklandumus.

Išskiriami telepraktikos taikymo principai (ACSLPA, 2011)

Logopedai privalo:

- užtikrinti, kad nuotoliniu būdu teikiamos paslaugos atitiktų tuos pačius kokybės standartus, kaip ir tiesioginė pagalba;
- remtis gerą patirtimi ir įrodymais grįstos praktikos principais. Specialistai turi įvertinti nuotoliniu būdu teikiamų paslaugų rezultatus ir susipažinti su naujausiais moksliniais duomenimis. Rekomenduojama palyginti nuotoliniu ir tiesioginiu būdu teikiamų paslaugų kokybę. Specialistas turi aiškiai suprasti, kaip paslaugų teikimo forma gali lemti vertinimo ir terapijos rezultatus;
- atsižvelgiant į individualius kliento poreikius ir į įrodymais grįstos praktikos principus, pasirinkti tinkamiausią paslaugų teikimo formą. Pavyzdžiui, tiesioginės video konferencijos yra veiksmingos teikiant paslaugas įvairių sutrikimų turintiems klientams, tačiau dirbant su mikčiojančiais vaikais ar suaugusiais rekomenduojama naudoti vaizdą transliuojantį telefoną ir diktofoną (O'Brian, Packman, Onslow, 2008; Lewis, Packman, Onslow ir kt., 2008);
- siekti įgyti žinių, įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų taikant telepraktiką. Gebėti profesionaliai naudotis įvairiomis techninėmis priemonėmis. Mokėti užtikrinti kokybišką vaizdo – garso ryšį, kuris yra būtinas kontaktuojant su klientais. Gebėti keisti techninių priemonių parametrus, atsižvelgiant į kliento amžių, sutrikimo pobūdį ir galimybes komunikuoti;
- paaiškinti klientams nuotolinės pagalbos privalumus ir trūkumus, užtikrinti konfidencialumą, nurodyti kitus galimus darbo būdus;
- atsižvelgti į kliento požiūrį, vertybes, tradicijas, kurios gali paveikti telepraktikos taikymą;
- rekomenduoti artimiausią specialistą, su kuriuo klientas galėtų susisiekti, jei jis atsisako dirbti nuotoliniu būdu

Atlikti nuotolinės pagalbos tyrimai, rodo pozityvų klientų požiūrį į teikiamų paslaugų kokybę, teigiamai vertinamas paslaugų prieinamumas, jų nauda (Theodoros, 2012; Carey ir kt., 2010; O'Brien ir kt., 2008).

Požiūrį į telepraktikos taikymą atskleidžia tėvų pasisakymai.

4 m. G. mama Mums reikia labai toli važiuoti pas logopedę. Kai sutarėm dirbti per Skype, man palengvėjo. Nereikia visos dienos prarasti. Auginu vaiką namuose, tad dirbti buvo labai patogu. Aiškios užduotys, išsamios konsultacijos, jei ko nors nesuprasdavau, visada būdavo galimybė paklausti. Vaiko kalba tikrai pagerėjo.

35 m. T. Daug dirbu. Nerasdavau progos kreiptis pas logopedą, nors seniai reikėjo. Video konsultacijos vykdavo per pertraukas, kai esu laisvas savo kabinete. 17 m. Man buvo įdomu bendrauti. Visur nešiojuosi savo telefoną, tad kai ateidavo paskirtas laikas, tiesiog susirasdavau ramią vietą. Mokėmės kalbėti lėčiau, be įtampos ir spaudimo. Tikrai geras būdas.

Nuotoliniu būdu teikiamos logopedinės praktikos veiksmingumo tyrimai, patvirtina ne tik plačias telepraktikos taikymo galimybes, bet ir jos rezultatyvumą. Taikant telepraktiką svarbu atsižvelgti į asmens, kuriam teikiama pagalba, šeimos interesus. Nuotolinė pagalba suteikia galimybę daugeliui žmonių gauti reikiamas paslaugas, kurios dėl įvairių priežasčių gali būti neprieinamos. Tikėtina, kad telepraktika taps įprastine komunikacijos ir paslaugų teikimo forma švietimo, reabilitacijos ir sveikatos priežiūros sistemoje.

Literatūra

1. Armfield, N. R., Gray, L. C., Smith, A. C. (2012). Clinical use of Skype: A review of the evidence. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 18, 125-127.
2. Cohn, E. R. (2012). Tele-ethics in telepractice for communication disorders. *Perspectives on Telepractice*, 2 (1), 3-15.
3. O'Brian, S., Smith, K., Onslow, M. (2014). Webcam delivery of the Lidcomb Program for early stuttering: A phase I clinical trial. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 57, 825-830.

Parengta pagal Ivoškuvienė, R., Makauskienė, V. (2019). *Skalndaus kalbėjimo sutrikimai: teorija ir praktika. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. Vitae Litera, Kaunas*